

PIERRE VILAR
(1906-2003)

L'historiador Pierre Vilar va morir el dia 7 d'agost de 2003 a Saint-Palais, al País Basc francès. Tenia noranta-set anys. Ha estat, des del 1951 director d'estudis de l'École Pratique des Hautes Études de París i el 1965 succeí Ernest Labrousse a la càtedra d'història econòmica de la Sorbona. Ha deixat una obra important des del punt de vista metodològic i històric. D'entre la seva nombrosa producció cal destacar la seva proposta metodològica, exposada el 1960 a *Creixement econòmic i anàlisi històrica*. S'ha de valorar d'entre els treballs d'història hispànica la seva petita *Histoire de l'Espagne* (1947), reeditada nombroses vegades i traduïda al català, i, sobre tema històric específicament català, el famós article *Le déclin catalan du bas moyen-âge* (1959) aplegat en la compilació *Crecimiento y desarrollo* (1965) i *Le Manuel de la Companyia Nova de Gibraltar* (1962). Destaca la seva tesi inacabada *Catalunya dins l'Espanya moderna*, editada en francès el 1962 i en versió catalana en quatre volums el 1964-1968. Complementà alguns aspectes en els seus *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII* (1973). Darrerament ha publicat unes memòries autobiogràfiques, *Pensar històricament* (1995) essencials per a comprendre la seva trajectòria humana i científica.

El Vilar estudiant aleshores de geografia tingué un primer contacte directe amb Barcelona el 1927; hi residí del 1931 al 1936, i finalitzades la guerra civil espanyola i la Guerra Mundial del 1946 al 1948, any en què hagué de retornar definitivament a París. Aquestes estades i les posteriors vingudes periòdiques més curtes les dedicà a la confecció de la seva tesi, és a dir a l'estudi de Catalunya, especialment en el segle XVIII, com a exemple de la complexitat dels problemes d'identitat nacional.

La publicació en versió catalana de la seva tesi en quatre volums a Barcelona del 1964-68, la mort el 1960 de Jaume Vicens Vives i la vida semi-amagada de Ferran Soldevila el convertiren en el mestre indiscutit dels joves historiadors catalans. El reconeixement acadèmic català li arribà el 1958 i el 1961 en ser nomenat membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de la Secció Històrico-arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans respectivament. Seguiria la seva investidura de doctor Honoris causa per la Universitat de

Barcelona el 1979, conjuntament amb Joan Miró i Frederic Monpou, el 1986 la seva participació en la inauguració de curs de la Universitat de Barcelona amb motiu dels *Cinquanta anys de la Guerra Civil* i, finalment, la concessió a París, el 2000, de la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, la seva darrera sortida pública.

Avui el recordem no només perquè fou un dels grans historiadors del segle xx, sinó per la seva dedicació a estudiar la història i la cultura catalanes. Nascut a Frontinhan, les seves arrels occitanes —els seus avis encara parlaven en occità— li donaren possiblement una sensibilitat de cara el nostre país que és difícil de trobar en un professor de la Sorbonne parisenca. La seva preocupació pels fonaments nacionals es veieren potenciats pels congressos dedicats a la reflexió sobre la cultura catalana (*Continuitat històrica de la consciència nacional catalana*, Barcelona, 1977; *Procés històric i cultura catalana*, Barcelona, 1983; *Reflexions sobre els fonaments del fet català*, València 1983) i el fet valencià en particular (*Cultura individual i cultura nacional*, València, 1983). Crec interessant esmentar, pel seu interès filològic, un dels seus darrers estudis, publicats a *El Contemporani* el 1995 (p. 13-20) sobre “L’Oda a la Pàtria. La pàtria imaginària?”, ressenya crítica dels dos volums d’Antoni Lluç Ferrer, professor a la Universitat d’Ais-Marsella, *La patrie imaginaire* (Universitat de Provença, 1987) en el qual reivindica el caràcter mític de l’*Oda* d’Aribau servint-se dels mateixos arguments de Ferrer però en sentit contrari.

La seva llarga vinculació personal a Catalunya i el fet que la focalitzés per als assaigs teòrics sobre les estructures nacionals l’han convertit en un punt de referència obligat per als historiadors catalans i no catalans i la seva influència ben segur que perdurarà molt de temps.